

Nagovor ministrice za digitalno preobrazbo **dr. Emilije Stojmenove Duh** na Kongresu *ZBDS Novi horizonti: podatki, knjižnice in tehnologije*

Spoštovani udeleženci in udeleženke kongresa!

Zahvaljujoč skrbno ohranjenem znanju v knjižnicah vem, da so naši predniki pod vodstvom dr. Bruna Hartmana izvedli prehod na računalniški način izposoje že osemdeset let po ustanovitvi Knjižnice Zgodovinskega društva za Slovensko Štajersko, ki je leta 1904 imela nekaj več kot 300 enot gradiva, inventarno knjigo in listkovni abecedni imenski katalog.

Bilo je namreč še pred mojim rojstvom, ko je leta 1984 v Mariboru nastal prvi elektronski kataložni zapis monografije slovenske kemičarke in pedagoginje Aleksandre Kornhauser. Univerzitetna knjižnica Maribor, tedaj še na vogalu Prešernove ulice in Partizanske ceste, je s tem postala prva knjižnica v nekdanji Jugoslaviji, ki je uvedla avtomatizirano računalniško izposajo. Programsko opremo za to so razvili v Računalniškem centru Univerze v Mariboru v sodelovanju z bibliotekarji in bibliotekarkami modernih nazorov v Univerzitetni knjižnici, kot sta bili denimo Zlata Kert in Breda Filo.

Računalniški center RCUM so naši predniki ustanovili že v začetku sedemdesetih let pod vodstvom matematika dr. Milana Kaca. To je bilo kar precej časa pred tem, preden so kupili prvi univerzitetni računalnik. Profesor Kac je že tedaj proučeval možnosti uporabe sodobnih tehnologij za knjižnico, zavedajoč se, da gre za eno najpomembnejših podatkovnih bank oziroma za prvi pogoj razvoja.

Sredi osemdesetih se je tako za izmenjavo bibliografskih podatkov v strojno čitljivi obliki uveljavil format Unimarc, Računalniški center Univerze v Mariboru pa je dobil legendarni računalniški sistem Vax 8800, takrat najzmogljivejši računalniški sistem v nekdanji skupni državi Jugoslaviji.

Maribor in Slovenija sta s tem dobila razvojni center za avtomatizacijo knjižnic, kakršnega ni imela celotna tedanja Jugoslavija in kakršni so bili redki tudi v Evropi. Računalniški center Univerze v Mariboru RCUM, kasneje preoblikovan v Institut informacijskih znanosti IZUM, pa je dobil vlogo nosilca razvoja organizacijskih rešitev in programske opreme za knjižnični informacijski sistem in sistem znanstvenih in tehnoloških informacij Jugoslavije. IZUM je obdržal vlogo informacijskega servisa za znanost, izobraževanje in kulturo tudi v samostojni Sloveniji.

Pravijo, da se spremembe v našem času dogajajo hitreje kot so se nekoč in da so obsežnejše. V pogovornem jeziku rečemo, da se nam čas vrti hitreje, zato se minuli časi večkrat zdijo nepredstavljivo daleč, mnoge vzporednice in reči, iz katerih se lahko učimo, pa ostanejo spregledane.

Takrat, leta 1984, ko sta se pri nas dejansko začela informatizacija knjižničnih funkcij in prehod v digitalne knjižnice, je denimo 27-letni Steve Jobs predstavil revolucionarni osebni računalnik Macintosh z miško in tipkovnico, 3,5 palčnim disketnikom in pomnilnikom kapacitete 128 kilobajtov.

V kinih so kraljevali Amadeus, Terminator, Pariz–Teksas, Bilo je nekoč v Ameriki in drugi film Stevena Spielberga z Indiano Jonesom, na zimskih olimpijskih igrah v Sarajevu sta britanska drsalca na ledu Jayne Torvill in Christopher Dean podirala rekorde pri točkovanju njune predstave na glasbo Mauricea Ravela Bolero; Desmond Tutu, južnoafriški anglikanski škof in aktivist, je dobil Nobelovo nagrado za mir; Ronald Reagan je dobil drugi mandat; Indira Gandhi je bila žrtev atentata svojih varnostnikov; Irak je prvič uporabil kemijsko orožje v izčrpavajoči vojni z Iranom; Sovjetska zveza je najavila bojkot letnih

olimpijskih iger v Los Angelesu, ker so ZDA pred tem bojkotirale olimpijske igre v Moskvi; Nobelovo nagrado za književnost je dobil češki pesnik, pisatelj in prevajalec Jaroslav Seifert.

Dve leti pred tem, leta 1982, je Jaro Dolar objavil svojo knjigo o knjigi z naslovom Spomin človeštva. Uvedel jo je z vzhodnjaško modrostjo »Kralji in knjige imajo veliko moč; kralji umirajo ...« Prvo poglavje pa je naslovil z »Najdragocenejši dar bogov: pisava«.

Po izboru revije Time je Gutenbergov izum tiska najpomembnejša reč v drugem tisočletju.

Zato vemo, kaj nas kot maloštevilen narod v turbulentnih dobah ohranja, kaj nas krepi in kaj nam zagotavlja prihodnost.

Dostop do interneta je v Sloveniji temeljna pravica – če si kdo ne more urediti dostopa do spleta, te ogromne zakladnice znanja, mu pri tem pomaga država.

Prav tu, v IZUM-u, nastaja drugi superračunalnik z delovnim imenom Vega 2, ki bo eden od najzmogljivejših superračunalnikov v Evropi. Postavljen bo na Dravi in bo med drugim z odvečno toploto po smernicah zelenega prehoda ogreval okoliške stavbe.

Slovenija lahko hodi vštric z veliko večjimi in bogatejšimi zato, ker stavimo na znanje – znanje je naša temeljna vrednota in osnova vseh naših načrtov.

Vi ste varuhi tega znanja in od naših skupnih dejanj je odvisno, kako bomo to znanje ohranjali in prenašali naprej. Od tega je v največji meri odvisna naša prihodnost in prihodnost naših otrok.

Rezultati kažejo, da za zdaj dobro skrbimo za nasledstvo in za odlično tradicijo, ki so nam jo zaupali predniki. Vključeni smo v vse najsodobnejše evropske in svetovne procese, kakršna sta denimo etična uporaba umetne inteligence in proizvodnja polprevodnikov in čipov.

Prepričana sem, da digitalizacija in uvajanje sodobnih tehnologij tudi pri preobrazbi tradicionalnih knjižničnih storitev lahko prineseta ogromno dobrega za ohranjanje, posredovanje in izpopolnjevanje znanja. Kot državljanka in kot vneta bralka sem živo zainteresirana za to!

Zagotavljam, da lahko vselej računate na mojo podporo in pomoč!

Udeležencem in udeleženkam kongresa izrekam priznanje za do sedaj opravljeno delo z željo za čim večji uspeh tudi tokrat in kar se da veliko inovativnih rešitev za skupno dobro tudi v prihodnje!

V Mariboru je ljubezen do vijolične barve večna, naj bo večna tudi ljubezen do knjig!

Maribor, 18. september 2024